

Adatok és tények

Csehné dr. Papp Imola PhD:
Diploma után

A tanulmány a diplomás pályakezdők munkaerő-piaci helyzetét empirikus adatok (202 fő véletlenszerű kérdőíves felmérése) alapján mutatja be. Az elemzés célja annak feltérképezése volt, hogy a munkavállalók e szűk szegmenséhez tartozók miként érzik magukat a magyar munkaerőpiacon. A vizsgálat feltételezése szerint a pályakezdő diplomás munkavállalók számára kimagasló értéket képvisel a tanulás és a munka, továbbá elégedettek az elért munkaerő-piaci helyzetükkel. Az eredmények a jelenlegi bizonytalan gazdasági helyzet ellenére igazolták a hipotézist.

A napjainkban – mondhatni világszerte – uralkodó gazdasági válság és az ebből származó munkaerő-piaci egyensúlyzavarok továbbmélyítették az utóbbi években is megfigyelhető társadalmi jelenség okozta gondokat, mely szerint a felsőfokú végzettséggel rendelkező pályakezdők munkavállalási, elhelyezkedési nehézségei egyre aktuálisabb kérdéseket vetnek fel. Magyarországon a rendszerváltás utáni felsőoktatás tömegesedésének következtében a hallgatók száma rövid időn belül ugrásszerűen megnőtt, miközben a munkaerőpiac a munkavállalási lehetőségek egyre szűkebb körét kínálja számukra; a piac telítődik, a friss diplomás munkanélküliség egyre csak nő (Kutas, 2009). Ezért a pályakezdők számára egyre nyilvánvalóbbá kell válnia, hogy a diploma nem feltétlenül jelent belépőt a munka világába. A jövőt illetően Polónyi (2012) rámutat arra a várható tényre, hogy minél magasabb egy országban a diplomások népességen belüli aránya, annál többen fognak közülük a végzettségük szintjét nem igénylő munkakörben dolgozni. Ennek járulékos következménye lesz, hogy kereseti előnyük csökkenni fog a középfokú végzettségűekkel szemben. Makrogazdasági szempontból további probléma, hogy a felsőoktatás hallgatói kibocsátása sem a mennyiséget, sem a szerkezetét tekintve nem felel meg a munkaerő-piaci keresletnek, ami akadályozhatja a gazdaság hatékony működését és a foglalkoztatottság növekedését (Elek, 2010).

Tudvalevő, hogy a tanulásból a munka világába való átmenet – a munkaerőpiacon bekövetkező változások, valamint a fiatalok életpályája miatt – egyre sokrétűbb és összetettebb lett (Teichler, 2004). Az első fizetős munka egyfajta vízválasztónak tekint-

fotó: Polonkai Gizella

hető, mely az ifjúkort és a fiatal felnőttkort választja el. Ez tekinthető átállási vagy átmeneti fázisnak, melynek során a fiatal kísérletezhet és kipróbálhatja magát különböző szakmai területeken. Ebben az életszakaszban tapasztalhatják meg a pályakezdők saját szakmájuk és választásuk lehetőségeit, buktatóit. A szakmai területen szerzett benyomás kihathat a későbbi munkavállalásukra, befolyásolhatja jövőbeli döntéseiket (Nagy és Szűcs, 2009). Az első munkaerő-piaci élmények tehát meghatározóak.

A vizsgálat elvégzését – amely egy komplex kutatás egyik komponense csupán – a pályakezdő diplomás munkavállalók „zökkenőmentesnek” nem mondható munkaerő-piaci helyzete indokolta.

A vizsgálat

A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy a pályakezdő diplomás munkavállalók hogyan érzik magukat

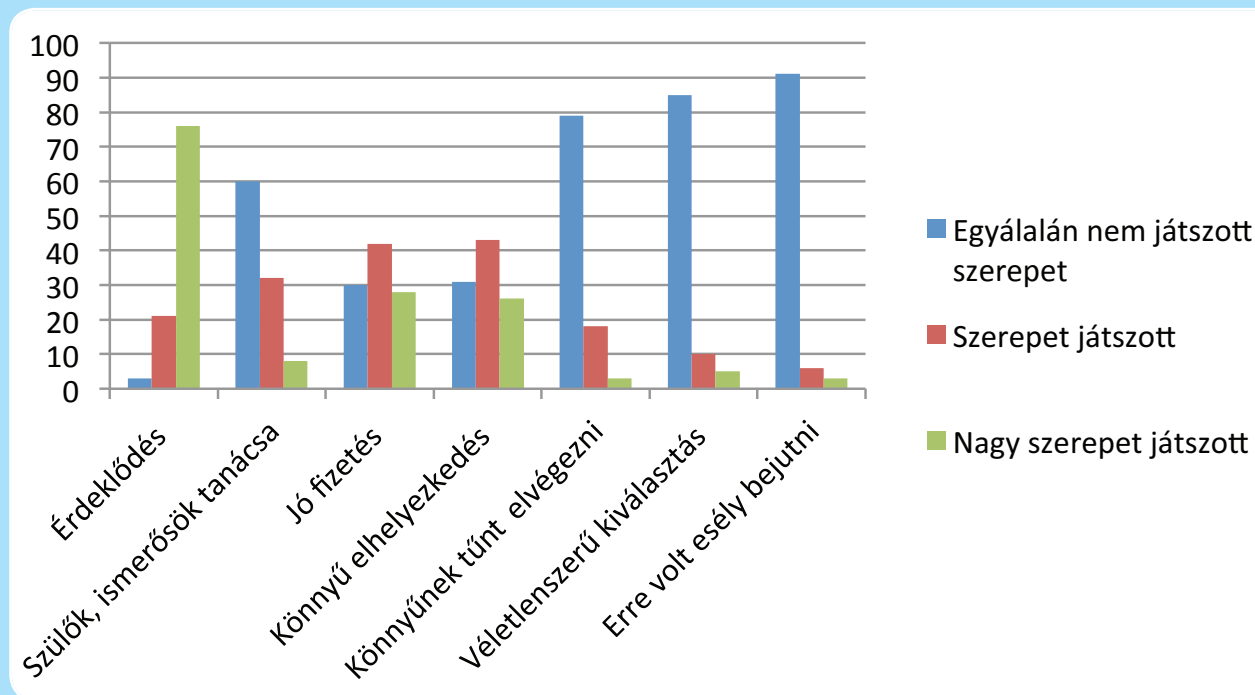
Adatok és tények

a magyar munkaerőpiacon. A 2013-ban végzett kérdőíves vizsgálati mintát 202 fő véletlenszerűen kiválasztott, felsőoktatási tanulmányait már – 2-3 éven belül – elvégzett munkavállaló képezte. A felmérés országos lefedettségű, azonban nem reprezentatív. A kutatás hipotézise szerint a pályakezdő diplomás munkavállalók számára kimagasló értéket képvisel a tanulás és a munka, valamint elégedettek az elért munkaerő-piaci helyzetükkel.

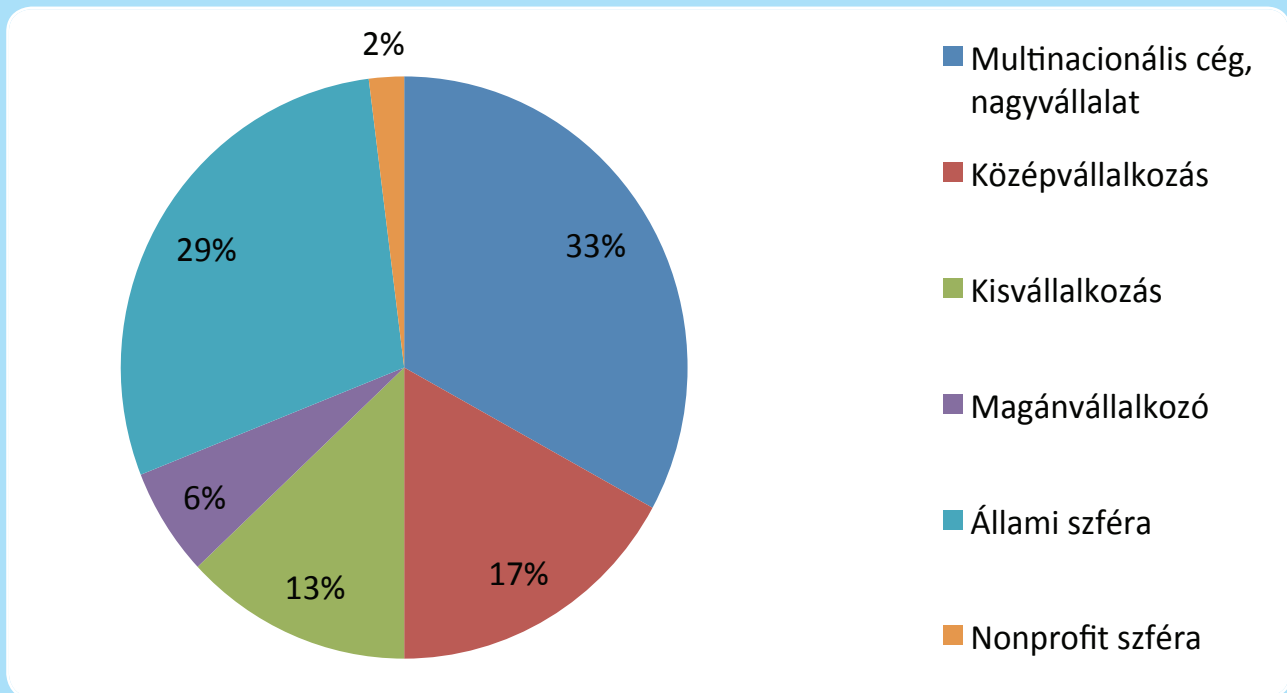
A kérdőív első része a válaszadók demográfiai jellemzőire vonatkozott. A megkérdezettek 55%-a nő és 45%-a férfi, életkoruk 23 és 28 év között mozog. Iskola típusok alapján legnagyobb arányban állami gimnáziumból érkeztek (66%), 20%-uk szakközépiskolában végezte tanulmányait, 13% egyházi, 1% pedig alapítványi iskolába járt. A kérdőívet kitöltők szülei közül az anyák 48%-ának van felsőfokú végzettsége, az apák esetében pedig 49% rendelkezik diplomával. Az anyák 42%-a középiskolai végzettséget szerzett, az apák esetében ez 46%. Legkisebb arányban az alapfokú végzettség jelenik meg az anyák (10%), illetve az apák (5%) esetében. A megkérdezettek 32%-a származik kisvárosból, 28% községből, 22% megyeszékhelyen és 18% a fővárosban

élt tanulmányai elvégzéséig. A vizsgált munkavállalók legnagyobb arányban és egyenlő mértékben (18%) bölcsészettudományi és informatikai képzési területen végezték felsőfokú tanulmányaikat. Ezt szorosan követi a műszaki képzésben (16%), majd a gazdaságtudományi területen (14%) résztvevők aránya. Az orvos- és egészségtudomány, valamint a társadalomtudomány képzési területen 10-10% tanult. Ezután következnek a természettudományi (6%), majd a pedagógusképzésben résztvevők (5%). Az utolsó két helyet 2%-kal a jog és igazgatás és 1%-kal a művészeti képzési terület foglalja el.

A kutatás első része a felsőoktatási tanulmányokra vonatkozó kérdéseket firtatott. Lényeges, hogy a vizsgált munkavállalók miért döntöttek úgy, hogy részt vesznek a felsőoktatásban. A gyakoriságok alapján számított eredményből kiderült, hogy a tanulmányok folytatásában a legnagyobb szerepet a diplomával való könnyebb elhelyezkedés kapta, melyet a megkérdezettek 69%-a jelölt meg. Ezt követi 66%-kal a diplomával elérhető magasabb fizetés, majd a szakma iránti érdeklődés, amelyet 63% jelölt a továbbtanulás mellett szóló döntés legfontosabb meghatározójaként.

1. ábra. A szak kiválasztásánál szerepet játszó tényezők (%)

2. ábra. A válaszadók megoszlása jelenlegi munkahelyük nagysága szerint (%)

Szembevetendő eredmény, hogy a mintában résztvevők 76%-ánál a szakma iránti érdeklődés bírt legnagyobb jelentőséggel a szak kiválasztásakor (1. ábra). Szerencsés módon 91%-uknál egyáltalán nem játszott szerepet az a tény, hogy csak erre a szakra volt esélye az illetőnek. Továbbá a megkérdezett munkavállalók 85%-ánál nem volt jellemző a szak véletlenszerű kiválasztása, valamint 79%-uk nem azért döntött jelenlegi szakja mellett, mert azt könnyű elvégezni.

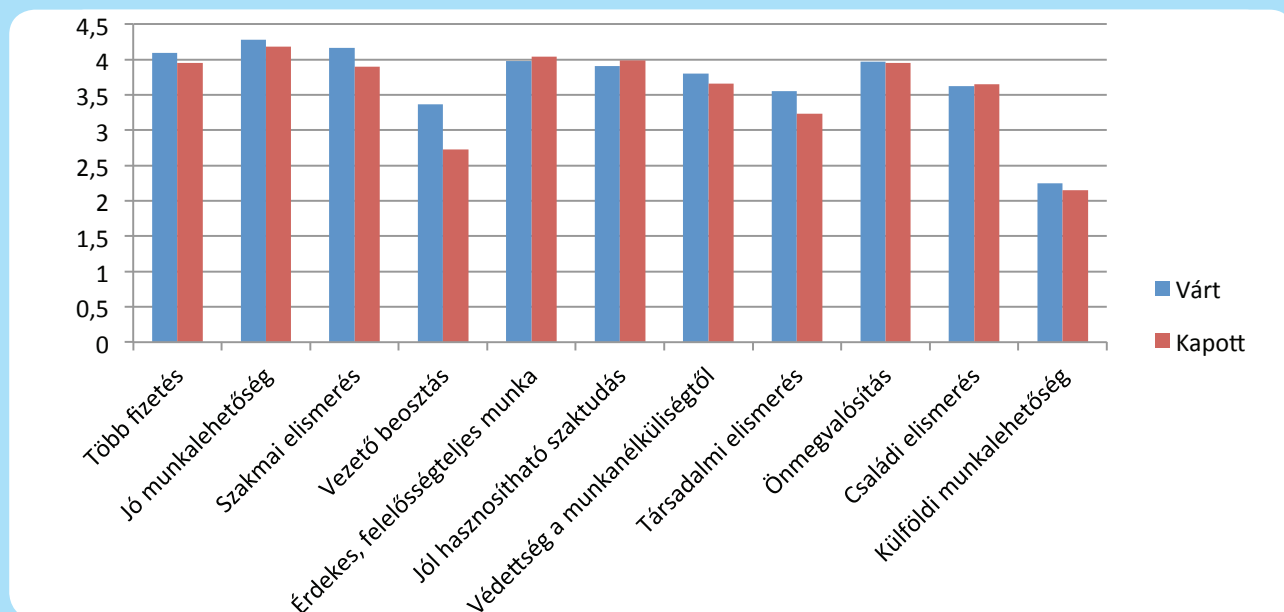
A diplomás munkavállalók 68%-a egyedül határozott a továbbtanulással kapcsolatban, 20% a szülők, 7% a családtagok segítségét kérte. Barátok vagy osztálytársak hatására csupán 2-2%, tanára befolyása nyomán 1% jutott elhatározásra.

A minta 67%-a legalább **két információs forrást** is megjelölt a továbbtanulását illetően, vagyis relatíve tájékozottan döntött. A legtöbben, 29%-ban, az internetet és 26%-ban a felvételi tájékoztatót használták segítségként a szak kiválasztásához. Ismerősöktől informálódott 16%, illetve 13%-ban az egyetemi tájékoztatósi anyagot is felhasználták. Mindössze 12%-uk kapott felvilágosítást iskolájától, illetve tanárától, valamint a kérdőívet kitöltők csupán 4%-a informálódott szüleitől.

A kutatás második fele a megkérdezettek **munkaerő-piaci helyzetére** fókuszált. A válaszadók közel egyharmada (33%-a) dolgozik multinacionális cégnél vagy nagyvállalatnál, valamivel kevesebben (29%) az állami szektorban, 17% középvállalkozásnál, 13% kisvállalkozásnál, 6% pedig magánvállalkozó. A nonprofit szférában helyezkedett el a legkevesebb kitöltő (2%) (2. ábra).

A megkérdezettek 55%-a beosztottként, 29%-a középvezetőként, 16%-a felsővezetőként tevékenykedik. A pályakezdő diplomások 58%-a Budapesten, egyötödük (20%) kisvárosban, 12%-uk megyeszékhelyen, míg 10%-uk községben él és dolgozik. A munkanélküliséget a válaszadók valamivel több mint 20%-a élte meg eddigi munkavállalói léte során, és az állapot 3–6 hónapig tartott. A vizsgálatban részt vettek legtöbbszörnek (33%) a diplomaosztót követően azonnal lett munkája, és 31%-nak 3 hónapon belül. Félévig tartott az álláskereső 24%-nak, míg 6% csak egy év eltelté után talált munkát. Érdekes azonban, hogy 6% úgy fejezte be a tanulmányait, hogy már volt munkája. A jelenlegi munkahelyek paramétereit vizsgálva megállapítható, hogy a mintából legtöbben (egyharmad) az első munkahelyükön dolgoznak, kétharmaduk pedig a második helyen.

Adatok és tények

3. ábra. A diplomától elvárt és kapott tényezők összehasonlítása

Fontos vizsgálati szempont, hogy a munkaköri teendők mennyire esnek egybe a válaszadók diplomájával. A jelenlegi munkavégzés feladataihoz a diploma teljes mértékben kötődik a felmérésben szereplők 67%-nál. Többnyire kapcsolatban van a tanult és a végzett tevékenység a megkérdezettek 29%-ánál, 4% szerint pedig egyáltalán nem illeszkedik a kettő.

A megkérdezetteket attitűdvizsgálatnak is alávetve, egy 6-os skálán történő értékelést is kértünk munkaerő-piaci helyzetük megítéléséről. (A hatfokú skálára azért volt szükség, hogy a válaszadás mindenképpen eldőljön vagy az 1-es, vagy a 6-os irányba.) A válaszadók 4,76-os átlaggal piacképesnek ítélik a végzettségüket. Ezen belül a két nem között szembetűnő különbség mutatkozott az érték tekintetében, ami a férfiaknál 4,99-es volt, a nőknél pedig 4,56.

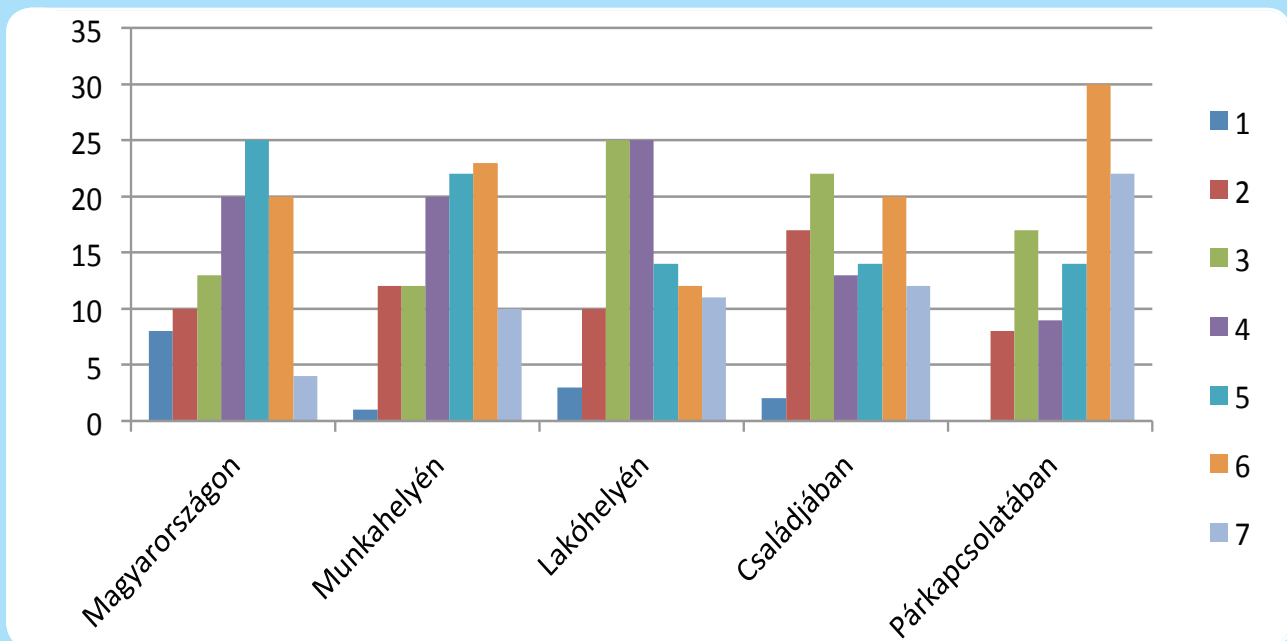
A megkérdezettek átlagosan 4,61-es értékre osztályozták azt, hogy mennyire tartják biztosnak jelenlegi munkájukat. Ezen belül a férfiak, ha kis mértékben is, de stabilabbnak gondolják helyzetüket, mint a nők.

A keresetet illetően az összes válaszadó átlagosan 4,07-es értékű elégedettséget mutatott. Ebben a tekintetben is elégedettebbek a férfiak. A végzett-

séggel összevetve a kereset változóját, szignifikáns összefüggés mutatkozott. Az eredmények rámutattak, hogy az informatikai végzettséggel rendelkezők átlaga 4,43, és szorosan követik őket a műszaki és a gazdasági diplomások (4,39). A pedagógiai végzettségűek viszont egyértelműen alacsonynak ítélik meg a fizetésüket (2,59-es értékkel), ami az anyagi javadalmazással való elégedetlenségüket tükrözi.

A munkahelyen betöltött pozíció kapcsán felmerül, hogy mennyire kedvezőek az előmeneteli lehetőségek. A válaszadók együttesen 3,72-es eredménnyel értékelték, hogy kedvezőek az előrejutás lehetőségei a munkahelyükön. Még ez az érték is az elégedettséget fejezi ki, habár alacsonyabb mértékben, mint az előző mérőszámok. A férfiak kedvezőbbnek érzik a lehetőségeket, mint a nők, de az eltérés nem látványos.

A vizsgálat kiterjedt arra is, hogy felmérje, mit vártak a résztvevők a diplomától, és mit kaptak általa (3. ábra). Az összehasonlítás alapján elmondható, hogy a várt és a kapott tényezők értéke között nincs nagy különbség. Vezető beosztást kevesebben kaptak, mint ahányan számítottak rá, és ez a helyzet a társadalmi elismeréssel is. Legkisebb arányban külföldi munkalehetőséget vártak és kaptak a pályakezdő diplomás munkavállalók.

4. ábra. A megkérdezettek válaszainak értékelése a „Hogyan érzi magát...?” kérdésre

A vizsgálat lényeges részét képezte annak feltérképezése, hogy milyen a pályakezdő diplomás munkavállalók közérzete egyes tényezők mentén. Ehhez egy 7 fokú Likert-skálán kellett meghatározniuk közérzetüket, ahol 1 volt a legrosszabb, a 7 pedig a legjobb érték (4. ábra).

Megállapítható, hogy a vizsgált minta részt vevői összességében a párkapcsolatukban érzik magukat a legjobban (66%), ezt követi a munkahelyük (55%), Magyarország (49%), a családjuk (46%) és végül a lakóhelyük (37%). Ez utóbbi lemaradás nyilván magyarázható azzal a ténnyel, hogy a megkérdezettek közül sokan elköltöztek a szülői házból, és még nem szokták meg új környezetüket. A legtöbb maximális értéket a párkapcsolathoz írták be a megkérdezettek, ahol nem szerepelt egyetlen legrosszabb érték sem.

Végül a résztvevők arról nyilatkoztak, „hogyan látják magukat 10 év múlva?” Szinte az összes megkérdezett körében megjelent a „sikeres karrier”, az „elismerés” valamint a „szakmai fejlődés” (67%), mint célkitűzés. Ezt szorosan követi a „boldog család” (56%), a „gyerekek nevelése” (48%) és az „anyagi biztonság” (47%). Sokaknak nagyon fontos, hogy mindezek mellett elég szabadidejük is legyen a családjukra és saját magukra. Akadtak

olyan válaszadók is, akik a továbbképzést, mint a szakmai sikeresség fontos feltételét fogalmazták meg, ám ez a válaszadók kis hányadánál (12%) jelent csak meg.

Következtetések és javaslatok

A kutatás feltételezésének első része – miszerint a pályakezdő diplomás munkavállalók számára ki-magasló értéket képvisel a tanulás – beigazolódott, hiszen sokuknak már a családi indíttatásuk is ilyen irányú volt, mind a szülők iskolai végzettségét, mind középiskolai tanulmányaikat tekintve; valamint a választott szakmájuk szeretete irányította őket a felsőoktatásba, valamint adott szakmájukat érdeklődés – és többnyire saját döntés – alapján választották. A munka, mint érték, szintén jelentős szerepet játszik az életükben, amire egyrészt utal az, hogy a felsőoktatásban való részvételt sokan a diplomával történő könnyebb elhelyezkedéssel indokolták, illetve az oklevél megszerzésétől egyfajta munkaerő-piaci stabilitást, biztonságot vártak, másrészt az a tény, hogy felsőoktatási szakukat alapos tájékozódás után választották ki.

A kutatás kérdésfeltevésének második része, mely a diplomás munkavállalók munkaerő-piaci elégedettségét feltételezi, szintén beigazolódott.

A megkérdezettek majdnem mindegyike olyan munkát végez, amely kötődik a felsőfokú végzettségéhez, piacképesnek érzik a diplomájukat, magasra értékelték jelenlegi munkahelyük biztonságát, többnyire elégedettek a keresetükkel és előmeneteli lehetőségeikkel. Érdekes különbség, hogy munkaerőpiaci helyzetükkel a férfiak elégedettebbek, mint a nők. Amit elvártak a diplomától a felsőoktatásban való részvételük elején, azt többnyire meg is kapták a válaszadók (szembetűnők a vezető beosztással kapcsolatos túlzó elvárások). Örvendetes, hogy jól érzik magukat a munkahelyükön és az országban, illetve terveik között legnagyobb gyakorisággal a szakmai fejlődés szerepel, ami elhivatottságukat bizonyítja.

Recent Graduates

The apparent problems of the labour market served as the basis of my article on freshly graduated youth employees. The survey's goal is to reveal the freshly graduated employees' satisfaction on labour market. The research is based on the hypothesis that study and work represent an outstanding value for freshly graduated employees and they are satisfied with their earned position on the labour market. In order to certify my hypothesis I used the survey method in which 202 randomly-selected persons participated. The hypothesis was proved to be true.

A felsőfokú végzettségtől várt és kapott tényezők összehasonlításából, valamint az attitűdvizsgálatból kiderült az is, hogy a diplomás pályakezdők tanulmányaik befejezésekor nem rendelkeznek elegendő és reális információkkal a munka világáról. A megfelelő tájékozottság egyrészt az oktatási rendszeren, másrészt a hallgatókon múlik. Megoldás lehetne erre a problémára, ha a felsőoktatási intézmények a szakok oktatásához kapcsolódóan minél több szakembert hívnának az intézmény, vagy karok rendezvényeire, konferenciáira, esetleg előadások tartására, illetve a hallgatók olyan szakembertől kapnának közvetlenül információkat szakmájukról, akik már több éves tapasztalatot tudhatnak maguk mögött. Nagyon lényeges továbbá, hogy a hallgatók látogassák a karrierrodákat, munkaügyi kirendeltségeket és állásbörzéket, ahol különböző kiadványokkal, munkaerő-közvetítéssel támogatják a pályakezdőket.

A szerző

Csehné dr. Papp Imola PhD

okl. közgazdász, jogász,
pályaorientáció szakos tanár
Szent István Egyetem, GTK,
Társadalomtudományi és
Tanárképző Intézet
egyetemi docens

IRODALOMJEGYZÉK

- Elek Lenke (2010): Munkaerőpiac és felsőoktatás: a legbiztosabb a ma még nem is létező szakma! *Humánpolitikai Szemle*, 6. 40–44. o.
- Kutas János (2009): Gondolatok a képzés és foglalkoztatás összehangolásának céljairól és módszereiről. *Munkaügyi Szemle*, 2. 76–82. o.
- Nagy Gábor Dániel, Szűcs Norbert (2009): A „Diákmunka – Biztos út a munkaerőpiacra In: Jancsák Csaba (szerk.): *Fiatalkor a Kárpát-medencében: mozaikok az ifjúság világról*. Szeged, Belvedere Meridionale, 151–175. o.
- Polónyi István (2012): Foglalkoztathatóság, túlképzés, Bologna. *Educatio*, 3. 384–401. o.
- Teichler, Ulrich (2004): Changes in the Relationships Between Higher Education and the World of Work on the Way Towards the European Higher Education Area. *EUA Conference „University and Society: Engaging Stakeholders”, Marseille, 1–3 April 2004*

Adatok és tények

Dr. Lukács Fruzsina:

Közvélemény-kutatás az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről, valamint az azok iránti lakossági igényről

Beszámoló a 2013 novemberében a Nemzeti Munkaügyi Hivatal TÁMOP-2.2.2-12/1 azonosítószámú kiemelt projektjének megbízásából készített közvélemény-kutatásról, amelyet a Váltópont Községi Kommunikációs Ügynökség, a TÁRKI Társadalomkutatási Intézet közreműködésével végzett.

2013 novemberében 1170 fő kérdőíves lekérdezésével zajlott közvélemény-kutatás. A cikk az életpálya-tanácsadási szolgáltatásokhoz tartozó ismeretek és szolgáltatásformák ismertségével, a szolgáltatásokkal való elégedettséggel, valamint az azokkal összefüggő jövőbeli igényekkel kapcsolatos eredményeket közli.

Módszertan

A közvélemény-kutatás a következő kérdésekre kereste a választ:

1. A lakosság tudásának mennyire képezik részét az *életpálya-tanácsadással kapcsolatos ismeretek*? Mennyire ismertek az életpálya-tanácsadási szolgáltatások különböző formái, elemei?
2. A lakosság milyen arányban *vett igénybe* életpálya-tanácsadási szolgáltatásokat? A jövőben *mekkora igény* fogalmazódik meg a szolgáltatások iránt?
3. Azok, akik korábban szolgáltatásban részesültek, mennyire voltak *elégedettek*? Milyen élethelyzetben igényelték a szolgáltatást?
4. Mi az általános megítélése az életpálya-tanácsadási szolgáltatások *hatékonyságának* a lakosság körében?
5. Mennyire ismertek és hasznosak a pályaismeret és az önismeret fejlesztését szolgáló *eszközök*? Mennyire terjedt el ezek *használata*?

A közvélemény-kutatás eredményeit öt vizsgálati csoport személyes kikérdezésével, kvantitatív (kérdőíves) módszerrel történő felméréssel nyerték. A kutatás gerincét a lakosság neme, iskolai végzettsége, a munkakör jellege, a lakóhely típusa és a lakóhely régiója alapján **reprezentatív, aktív korú** (18–62 év)

személyek mintája adta. A reprezentatív minta nagysága **769 fő** volt.

A reprezentatív mintán felül – azaz ennek a mintának a létszámát kiegészítve – négy további, az életpálya-tanácsadási szolgáltatások szempontjából meghatározó célcsoport került felmérésre, egyenként átlagosan 100 fő kikérdezésével.

Az Európai Gazdasági Együttműködés Szervezete (OECD, 2004) és az Európai Pályaorientációs Szakpolitikai Hálózat (ELGPN, 2013) szakpolitikai ajánlásaiban egyaránt kiemeli a *közoktatásban tanulók*, az *álláskeresők*, valamint a *fiatal pályakezdők* támogatásának fontosságát. Ezen csoportok minőségi életpálya-tanácsadási szolgáltatásokhoz való hozzájárása

forrás: Budapest Főváros Kormányhivatala Munkaügyi Központ

kiemelten fontos, mind az Európai Unió tagállamaiban, mind hazánkban. A csoportok közös jellemzője, hogy olyan élethelyzetben vannak, amely mindenképpen döntési helyzetbe hozza őket iskolaválasztásuk vagy karrierépítésük kapcsán.

Az életpálya-tanácsadással foglalkozó *szakemberek* ismeretei, attitűdjei közvetlen hatással vannak a pályaorientációs rendszer működtetésére (ELGPN, 2013). Annak érdekében, hogy teljes képet kaphassunk a szolgáltatások ismertségéről, valamint a hatékonyságukkal kapcsolatos nézetekről, a szakértői csoport (szolgáltatás nyújtásában dolgozók) lekérdézése is megtörtént.

A **vizsgált csoportok** a következők voltak (összesen: 1170 fő):

- aktív korú (18–62 év) személyek (769 fő)
- 25 év feletti *regisztrált álláskeresők* (101 fő)
- 30 év alatti, *pályakezdő fiatalok* (100 fő)
- Közoktatásban *7–13. évfolyamon tanulók* (100 fő)
- *Életpálya-tanácsadás szakértői* (100 fő), ebből:
- Közoktatási intézményben dolgozó pedagógus és pszichológus 51 fő
- Munkaügyi Hivatalban és Kirendeltségeken dolgozó tanácsadó 19 fő
- Karrierirodában, diáktanácsadóban dolgozó tanácsadó 10 fő
- Versenyszférában dolgozó tanácsadó 10 fő
- Civil szervezetnél dolgozó tanácsadó 10 fő

Eredmények

1. Az életpálya-tanácsadással kapcsolatos ismeretek a lakosság körében

Aktív korú reprezentatív lakossági minta, álláskeresők és pályakezdők eredményei

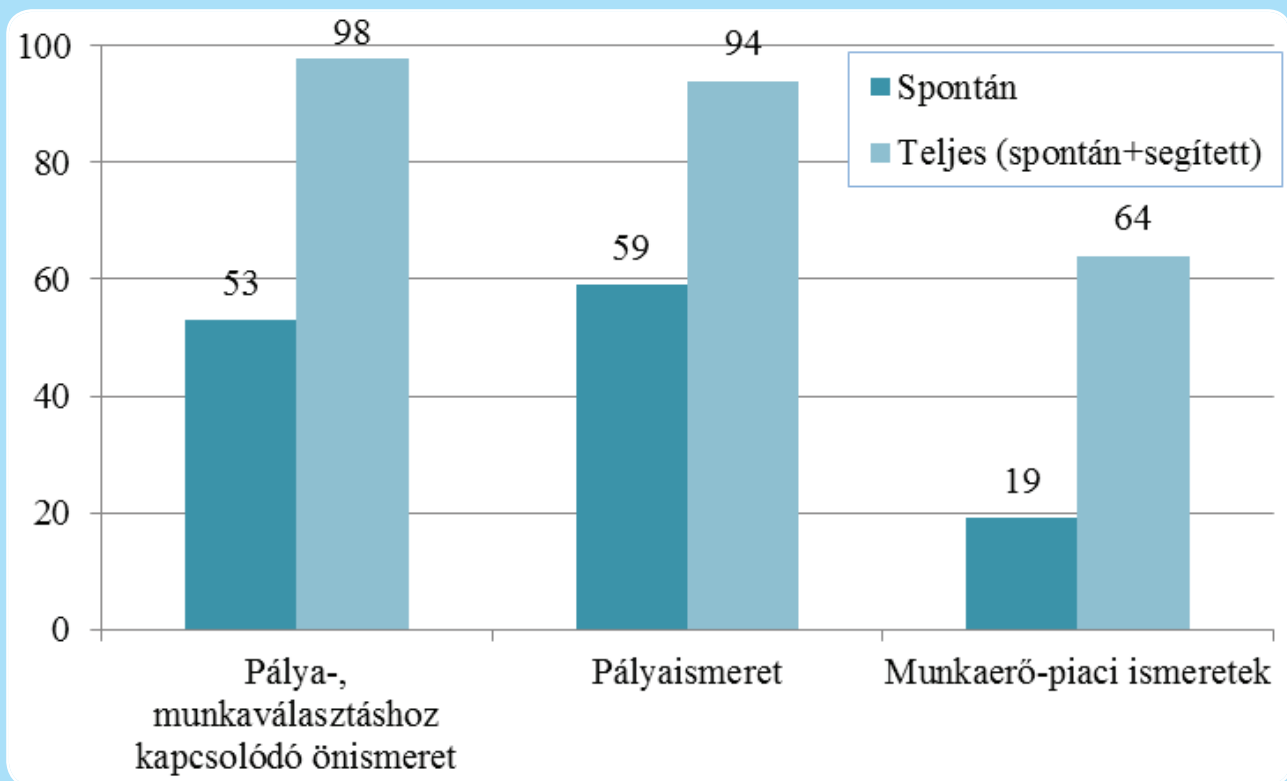
Az életpálya-tanácsadási szolgáltatásokkal kapcsolatos ismeretek spontán (támpontok nélküli) felsorolása során a pályakezdő (30 év alatti) fiatalok teljesítettek legjobban. Az *önismeret fejlesztésének* (önism) fontosságát említették közülük a legkevesebben (58%), ugyanakkor a legnagyobb arányban a *munkaerő-piaci ismeretek* (mep) fontosságát emelték ki (69%), míg a *pályaismeret fejlesztésének* spontán említési aránya (pálya) a két érték között helyezkedett el (62%). Az aktív korúak célcsoportjában megkérdezettek szignifikánsan kisebb arányban tudták segítség nélkül felsorolni a legfontosabb tudásterületeket (önism = 31%; pálya = 34%; mep = 42%), de még mindig valamivel jobban teljesítettek, mint a 25 feletti regisztrált álláskeresők (önism = 28%; pálya = 32%; mep = 32%) (1. táblázat).

Ha azoknak, akik a három közül valamely elemet fel tudták sorolni, segítséget adtak további lehetőségek felkínálásával, a vizsgálati minta mintegy háromnegyede tisztában volt azzal, hogy az élethosszig tartó

	Milyen ismereteket, tudást szükséges fejleszteni a pályaorientáció, életpályatanácsadás sikerességéhez? (SPONTÁN)			Része-e a pályaorientációnak, életpálya-tanácsadásnak a ... ? (TELJES=SPONTÁN+SEGÍTETT)		
	Aktív (N=769)	Álláskereső (N=101)	Pályakezdő (N=100)	Aktív (N=769)	Álláskereső (N=101)	Pályakezdő (N=100)
	%	%	%	%	%	%
Pálya-, és munkaválasztáshoz kapcsolódó önismeret fejlesztése	31	28	58	72	61	77
Pályaismeret fejlesztése	34	32	62	76	61	79
Munkaerő-piaci ismeretek fejlesztése	42	32	69	75	49	82
Egyéb	5	2	7	-	-	-

1. táblázat. „Milyen ismereteket, tudást szükséges fejleszteni a pályaorientáció, életpálya-tanácsadás sikerességéhez?” kérdésre adott válaszok (%-os említési gyakoriság)

forrás: Közvélemény-kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal részére az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről. Kutatási jelentés, 14. o.

1. ábra. „Milyen tudás kell ahhoz, hogy valaki jól tudja kiválasztani, hol tanuljon tovább, vagy mit dolgozzon a jövőben?” kérdésre adott válaszok (%-os említési gyakoriság, N=100)
forrás: Közvélemény-kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal részére az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről. Kutatási jelentés, 25. o.

pályaorientációnak és az életpálya-tanácsadásnak szerves részét képezi a pálya- és munkaválasztáshoz kapcsolódó önismeret, pályaismeret és munkaerő-piaci ismeretek fejlesztése.

Tanulók eredményei

A tanulók esetében az életpálya-tanácsadási szolgáltatásokhoz szükséges ismeretekre a következő kérdéssel kérdezték rá: „Milyen tudás kell ahhoz, hogy valaki jól tudja kiválasztani, hol tanuljon tovább, vagy mit dolgozzon a jövőben?”

A tanulók spontán (segítség nélküli) válaszaiban legtöbbször a pályaismeret szerepét (59%) emelték ki, szorosan követte ezt az önismeret fontossága (53%), viszont sokkal kevésbé ítélték jelentősnek a munkaerő-piaci ismeretek megismerését, s ennek említési aránya szignifikánsan alacsonyabb (19%) a többi tényezőnél. A segített válaszadással kiegészített összes említés esetén hasonló képet látunk: a pályaismeret (94%) és önismeret (98%) említési

aránya közel azonos, és így már szinte minden tanulónál megjelenik, azonban a munkaerő-piaci ismeret említési aránya ebben az esetben is szignifikánsan alacsonyabb (64%).

2. Az életpálya-tanácsadási szolgáltatásokban való részvételi arány és a jövőbeli igénybevétel iránti igény

Az aktív célcsoport 21%-a, az álláskereső 26%-a, valamint a pályakezdők 38%-a vett igénybe eddigi élete során életpálya-tanácsadáshoz köthető szolgáltatást: legtöbbször álláskereső tanácsadást (rendre 11%, 14% és 17%) és/vagy információnyújtást (10%, 20%, 17%). A pályakezdő csoport esetében magas a pályaválasztási tanácsadásban (10%) és a munkavállalási tanácsadásban (15%) részvétel aránya is.

Azok, akik igénybe vettek szolgáltatást általában több szolgáltatásban is részesültek: a gazdaságilag aktív célcsoport átlagosan 2,2 szolgáltatást vett

igénybe, a pályakezdők 2-t, míg az álláskeresők a legkevesebbet, átlagosan 1,8-at. Az egyes szolgáltatástípusokat igénybe vett felnőttek számát és százalékos arányukat (saját csoportjukon belül) a 2. táblázat mutatja.

A *tanulók* közül legtöbben osztályfőnöki óra keretében részesültek információs tanácsadásban vagy pályaaorientációs csoportfoglalkozásban. A résztvevők kétharmada nyilatkozott úgy, hogy a szolgáltatás segített abban, hogy jobban megismerje önmagát, megtudja, milyen (pálya)érdeklődés jellemző rá. Segítettek ezek az alkalmak abban is, hogy a diákok több szakmát ismerjenek meg, és pontosabb képet kapjanak arról, hogy melyikben mivel foglalkoznak, illetve szembesüljenek a munkaerő-piaci kereslet változékonyságával is.

Nagy a szolgáltatások iránti jövőbeli igény, illetve kereslet, azaz a lakosság nyitott az életpálya-tanácsadásra: az *aktív célcsoport* 54%-a, az *álláskeresők* 41%-a, a *pályakezdők* 64%-a jelezte, hogy valamelyik, általunk felsorolt élethelyzetben valószínűnek tartja, hogy a jövőben igénybe vegyen életpálya-tanácsadási szolgáltatást. A felsorolt élethelyzetek a következők voltak: a) iskola-, képzés-választás; b) foglalkozás megválasztása; c) első

munkahely megtalálása; d) munkahely elvesztése; e) új munkahely keresése; f) hosszabb kihagyás után visszatérés a munkaerő-piacra; g) vállalkozóvá válás; h) munkahelyi problémák; i) pályamódosítás. Mindhárom célcsoportban a legtöbben új munkahely keresése alkalmával, illetve a munkahely elvesztésekor vennének igénybe valamilyen szolgáltatást. Amikor a jövőben igénybe venni kívánt szolgáltatás formájáról kellett nyilatkozniuk, akkor legtöbben az egyéni tanácsadási formát részesítették előnyben.

A *tanulók* részéről kiemelkedően magas igény mutatkozik az életpálya-tanácsadási szolgáltatások iránt: a jövőben a kérdezettek 84%-a valószínűleg igénybe venné valamelyik szolgáltatási formát. Legtöbben az iskola- vagy a képzés választásakor, illetve a felvételi előtt kérnének segítséget, de számos tanuló jelezte, hogy a foglalkozás megválasztásakor is igénybe vennék az elérhető szolgáltatásokat.

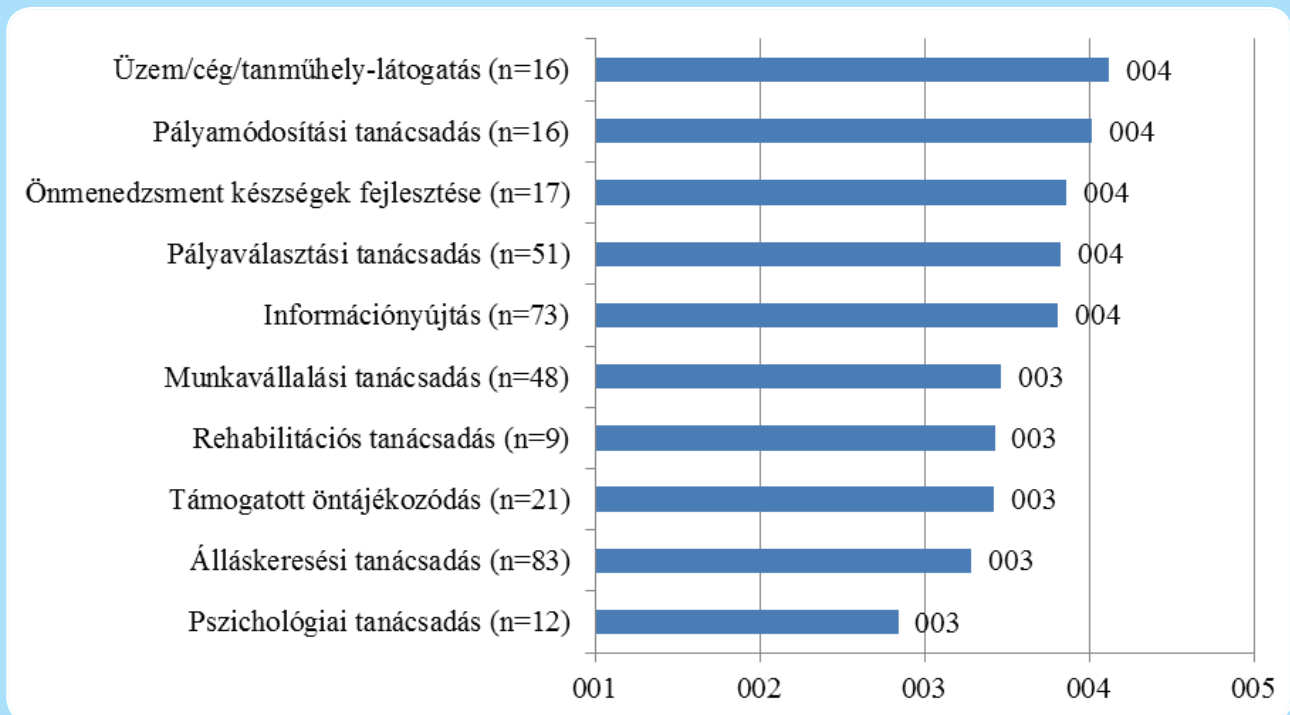
3. Az életpálya-tanácsadási szolgáltatásokkal való felhasználói elégedettség

Az igénybe vett életpálya-tanácsadási szolgáltatásokkal a megkérdezettek közepesen voltak elégedettek. Az *aktív korú* csoportban a szolgáltatást nyújtó

	Eddigi élete során igénybe vett-e valamilyen életpálya tanácsadási vagy pályaaorientációs szolgáltatást					
	Aktív (N=769)		Álláskereső (N=101)		Pályakezdő (N=100)	
	N	%	N	%	N	%
Álláskeresői tanácsadás	83	11	14	14	17	17
Információnyújtás	75	10	20	20	17	17
Pályaválasztási tanácsadás	53	7	2	2	10	10
Munkavállalási tanácsadás	48	6	4	4	15	15
Támogatott öntájékozódás (pl. tesztek, portálok használata tanácsadó segítségével)	21	3	2	2	5	5
Önmenedzsment készségek fejlesztése	18	2	3	3	5	5
Üzem/cég/tanműhely-látogatás	17	2	0	0	1	1
Pályamódosítási tanácsadás	16	2	1	1	4	4
Pszichológiai tanácsadás	12	2	2	2	3	3
Rehabilitációs tanácsadás	9	1	1	1	0	0
Egyéb	1	0	0	0	0	0

2. táblázat. Életpálya-tanácsadási szolgáltatást igénybe vettek létszáma és százalékos aránya

forrás: Közvélemény-kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal részére az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről. Kutatási jelentés, 18. o.

2. ábra. Az aktív korú csoport elégedettségmutatói az egyes szolgáltatások kapcsán
 forrás: Közvélemény-kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal részére az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről. Kutatási jelentés, 18. o.

személlyel kialakult kapcsolat minősége jó (1–5 fokú skálán $M=3,97$). A szolgáltatás ugyanakkor közepes mértékben felelt meg a vele szemben támasztott igényeknek, elvárásoknak, és nem igazán vagy csak valamelyest segített abban, hogy az igénybe vevők hatékonyabban küzdjenek meg a problémáikkal. A közepes mértékű elégedettséggel összhangban áll az is, hogy összességében a válaszadók alig ajánlaná a szolgáltatás igénybevételét, ha ismerősnek hasonló jellegű segítségre lenne szüksége.

Ugyanakkor, ahogy az a 2. ábrán is látható, a közepesnél magasabb (3,5 és 4,0 közötti) elégedettségi mutatója volt az aktív korú célcsoportban a következő szolgáltatásoknak: üzem/cég/tanműhely-látogatás, pályamódosítási tanácsadás, önmenedzsment készségek fejlesztése, pályaválasztási tanácsadás, információnyújtás. Ezek a szolgáltatások a felhasználók visszajelzései alapján sikeresnek mondhatóak. A többi szolgáltatás esetében az alacsonyabb elégedettségi mutatók hátterének feltárására lenne szükség.

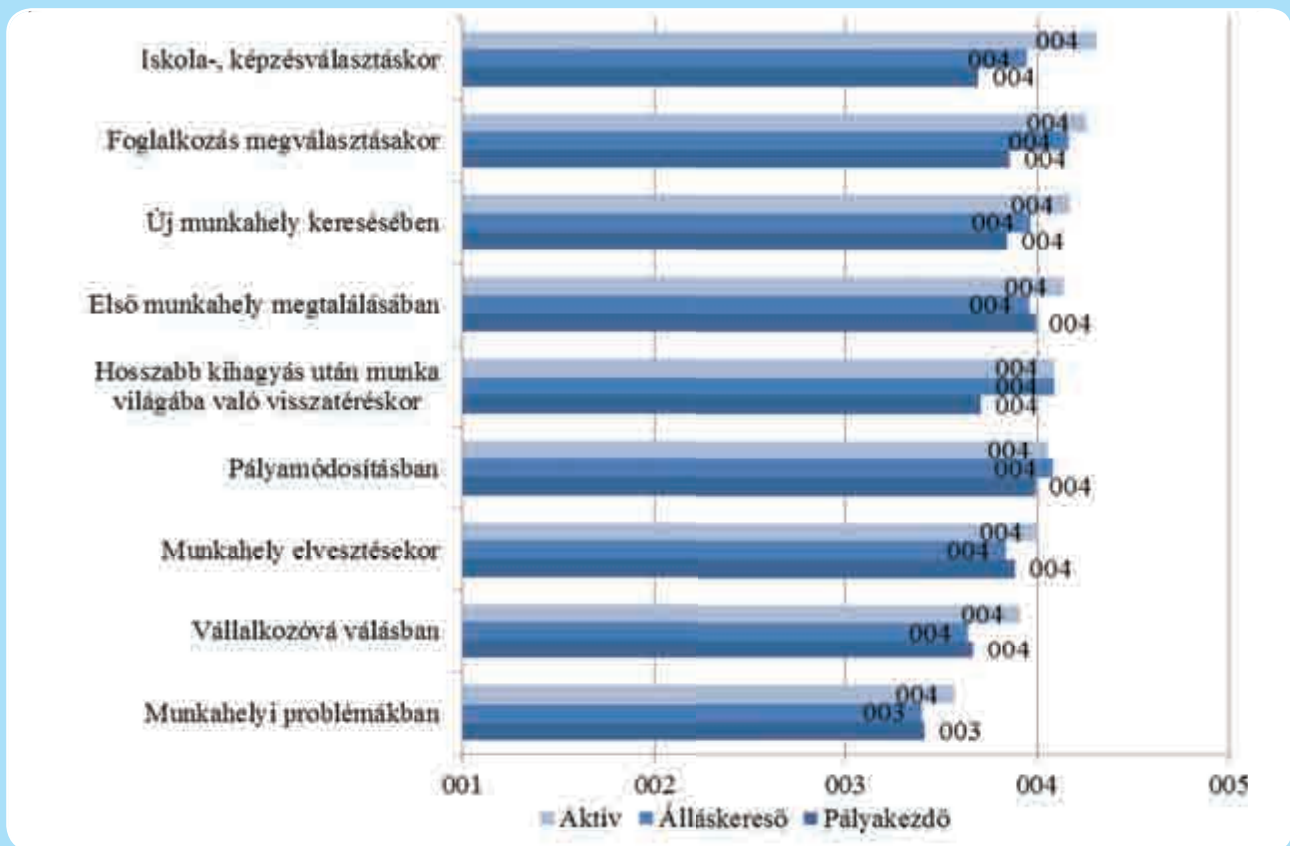
A szakértők véleménye szerint is közepesen hatékony az életpálya-tanácsadási szolgáltatások

rendszere ma Magyarországon. A nem elég hatékony működés fő okának azt tartják, hogy alacsony a szolgáltatások ismertsége, illetve sokan a közpénzből finanszírozott szolgáltatások korlátozott elérhetőségét hozták fel indokként. Ugyanakkor a hatékonyságot leginkább befolyásoló tényezők között nem rendszerszintű, hanem személyes tényezőket említene. A szakértők szerint a tanácsadás hatékonyságát leginkább a tanácskérő motivációja és a tanácsadó személyisége befolyásolja.

4. Az életpálya-tanácsadás hatékonyságával kapcsolatos attitűdök

A lakosság összességét reprezentáló, aktív korú csoport az iskola-, képzésválasztásakor, a foglalkozás megválasztásakor és az új munkahely keresésében tartja leginkább hasznosnak az életpálya-tanácsadást.

Az álláskereső a foglalkozás megválasztásakor, a hosszabb kihagyás után munka világába való visszatéréskor és a pályamódosításban gondolják leghasznosabbnak a szolgáltatások igénybe vételét.

3. ábra. A felnőtt csoportok attitűdje az életpálya-tanácsadási szolgáltatások hatékonyságáról a különböző élethelyzetekben (1–5 fokú skálán)
forrás: Közvélemény-kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal részére az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről. Kutatási jelentés, 10. o.

A *pályakezdők* leginkább az első munkahely megtalálásában, a pályamódosításban és a munkahely elvesztésekor nyújtott életpálya-tanácsadási tevékenységeket gondolják hasznosnak. (3. ábra)

Mindhárom célcsoport esetében jellemző, hogy szerintük a vállalkozóvá válás és munkahelyi problémák területén tud legkevésbé hatékony lenni a pályorientációs tanácsadás. Ugyanakkor, ha azt vizsgáljuk, hogy melyik az a terület, ahol leginkább a tanácsadó segítségével alapján döntenének – szemben a családi befolyással, ami szinte minden élethelyzetben elsődleges befolyás –, az pontosan a vállalkozóvá válás lenne (3. táblázat).

A *tanulók* a pályaválasztást emelték ki olyan élethelyzetként, ahol az életpálya-tanácsadás a leghasznosabb, de ugyancsak hasznosnak ítélték a tanácsadást az iskola- és képzésválasztás során, a foglalkozás megválasztásakor és az egyetemi, főiskolai felvételi során.

A *szakemberek* tapasztalatai is alátámasztják azt a lakossági mintánál is kimutatható eredményt, hogy az emberek leggyakrabban a családtagok véleményére hallgatnak az életük során felmerülő legtöbb fordulópontonál, különösen az iskola- és képzés kiválasztásakor (79%). A szakértők szerint az első munkahely megtalálásában és új munkahely keresésében nagy a szerepe az ismerősök segítségének (41, illetve 39%), míg saját megítélésük szerint szakemberként leginkább a pályamódosításban (41%), fakultációválasztásakor (35%) és a vállalkozóvá válásban segíthetik tanácsaikkal az embereket (33%).

5. Az életpálya-tanácsadás eszközzrendszerével kapcsolatos eredmények

A munka világához kapcsolódó portálok, internetes oldalak ismertsége nagyon eltérő a vizsgált célcsoportokban. Egyértelműen a *szakemberek* a legtájékozottabbak, míg a *tanulók* ismerik a

legkevesebbet az általunk felsorolt oldalak (eletpalya.munka.hu; felvi.hu; munka.hu; vmp.munka.hu; profession.hu; palyasugo.hu; jobline.hu; nive.hu) közül. A szakértői, az aktív és a pályakezdő célcsoportban a www.profession.hu és a www.jobline.hu weboldalak a legismertebbek, míg a tanulók körében legtöbbször a www.felvi.hu-t ismerik. Az <http://eletpalya.munka.hu> ismertsége a lakosság körében viszonylag alacsony, míg a szakértők többsége ismeri. A Nemzeti Pályaorientációs Portál látogatottsága az álláskeresők, a pályakezdők és a szakértők körében kiemelkedő. A látogatók leggyakrabban információszerzés céljából keresik fel az oldal különböző részeit.

A szakértők szinte mindegyike használ életpályatanácsadási, pályaorientációs tevékenysége során képességfelmérő, önismereti tesztet, kérdőívet (84%). Keresőket összességében a kérdezettek 68%-a, tananyagokat 67%-a használ.

Összegzés

Az *életpálya-tanácsadással kapcsolatos ismeretekkel* kapcsolatos eredmények alapján látható, hogy az életpálya-tanácsadás – mint fogalom – a felnőtt válaszadók kevesebb, mint felénél hívja elő a megfelelő fogalmak társítását. Azonban, ha valaki részletesen helyes választ ad, azaz bizonyos kapcsolódó tudástartalmakat fel tud sorolni, és további válaszlehetőségeket kínálunk fel a számára, akkor a helyes

forrás: belső felvétel

válaszok száma nagymértékben növekszik, elérve a minta kétharmadát.

A tanulók esetében nem az életpálya-tanácsadás fogalmára kérdeztek rá, hanem az ahhoz kapcsolódó folyamatokra, egyszerűbb nyelvezettel. Az eredmények azt tükrözik, hogy így – a munkaerő-piaci ismeretek kivételével – a felnőtteknél nagyobb arányban tudták a megfelelő ismereteket társítani a területhez. Ezen eredmény tükrében elmondható, hogy *a fogalom közérthetővé tételével, szélesebb körű*

	SZAKEMBERTEK említé		
	Aktív (N=769)	Álláskereső (N=101)	Pályakezdő (N=100)
	%	%	%
Vállalkozóvá válásban	40	38	31
Pályamódosításban	37	27	17
Hosszabb kihagyás után munka világába való visszatéréskor	27	31	11
Munkahely elvesztésekor	22	9	11
Új munkahely keresésében	21	24	9
Munkahelyi problémákban	21	8	8
Foglalkozás megválasztásakor	19	7	4
Első munkahely megtalálásában	18	5	4
Iskola-, képzésválasztásakor	17	4	1

3. táblázat. Élethelyzetek, amelyben tanácsadó segítségére támaszkodnának a felnőtt csoportok

forrás: Közvélemény-kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal részére az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről. Kutatási jelentés, 18. o.

megismertetésével, használatával a lakosság tájékozottságában nagymértékű növekedést várhatnánk el.

A közoktatásban tanuló diákok eredményei arra is rámutatnak, hogy mindenképp nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a diákok *tájékoztatásában a munkaerő-piaci ismeretek átadásának*. A 100 fős felmérés eredményei alapján ennek a tudásanyagnak a fontossága számukra nem egyértelmű, annak ellenére, hogy az életpálya-építéshez elengedhetetlenül szükséges információhalmazról van szó.

Az életpálya-tanácsadási szolgáltatásokban való *részvételi arányra és a jövőbeli igényekre* vonatkozó eredmények alátámasztják a szolgáltatások iránti folyamatos igényt, különös tekintettel a személyes tanácsadási formákkal kapcsolatban. Az eredmények alapján elmondható, hogy a legtöbben információs tanácsadásban, illetve álláskereső tanácsadásban

részesültek. Az igények oldalán látható ugyanakkor, hogy nagyfokú érdeklődés mutatkozik e szolgáltatások mellett – különösen a diákok részéről –, a pályorientációs szolgáltatások iránt.

A *szolgáltatásokkal való elégedettség* kapcsán elmondható, hogy a legtöbbször által elért szolgáltatás, az információnyújtás minősége a felhasználói elégedettség alapján megfelelő. Továbbá megfelelő (3,5 és 4 közötti érték az 5-fokú skálán) elégedettségi mutatókkal rendelkeznek a következő szolgáltatások: üzem/cég/tanműhely-látogatás, pályamódosítási tanácsadás, önmenedzsmet készségek fejlesztése, pályaválasztási tanácsadás. A többi szolgáltatás esetében az alacsonyabb elégedettségi mutatók hátterének feltárására lenne szükség.

Az *életpálya-tanácsadás hatékonyságával kapcsolatos attitűdök* összességében pozitívnak mondhatók. A megkérdezettek többsége az iskola-, képzésválasztáskor, a foglalkozás megválasztásakor és az új munkahely keresésében tartja leginkább hasznosnak az életpálya-tanácsadást. Megoldandó problémát vet fel az az eredmény, hogy míg a legtöbb felnőtt leginkább a vállalkozóvá válás kapcsán fordulna szakemberhez, addig ez az a terület, ahol a legkevésbé gondolják hatékonyak a szolgáltatásokat.

Az *életpálya-tanácsadás eszközzel kapcsolatos eredmények* azt mutatják, hogy míg a szakemberek körében magas az eszköztár ismertsége, a felhasználói csoportok tájékoztatásában még van mit tennie a tanácsadó szakmának.

Poll on LLG related knowledge and the need for LLG services

A poll of 1170 persons based on qualitative methods was carried out in November 2013. This article demonstrates the findings of the poll on the knowledge of the public: about LLG related areas and types of services, on client's satisfaction with different types of LLG services and client's intention to participate in LLG services in the future.

IRODALOMJEGYZÉK

- Közvélemény-kutatás a Nemzeti Munkaügyi Hivatal részére az életpálya-tanácsadási szolgáltatások ismertségéről (2013). Kutatási jelentés, Váltópont-TÁRKI, Budapest. (belső munkaanyag)
- Career Guidance and Public Policy: Bridging the gap; OECD, 2004
- Vourinen, R., Watts, A. G. (2013) (szerk.): Az élethosszig tartó pályorientációs szakpolitika fejlesztése: Európai Kézikönyv, Nemzeti Munkaügyi Hivatal, Budapest.

A szerző

Dr. Lukács Fruzsina

munka- és pályatanácsadó
szakpszichológus

Nemzetgazdasági Minisztérium
TÁMOP 2.2.2 – Projekt-végrehajtási
Osztály
eszközfejlesztési
munkacsoport vezető